

Stichting
Kwaliteitsimpuls
Langdurige
Zorg

Jaarbericht 2022

SKILZ is een samenwerkingsverband van:

nvag

v&vn

verenSo
vereniging van specialisten
ouderengeneeskunde

Voorwoord

Voor u ligt het inhoudelijke jaarverslag van SKILZ over 2022. In 2022 is voortgebouwd op het beleid dat in 2021 is ingezet. De vijf procesbegeleiders en de senior procesbegeleider, tevens programmamanager, hebben veel werk verricht om de ontwikkeling van de kwaliteitsinstrumenten te versnellen en de achterstand uit eerdere jaren weg te werken. Naast de zes richtlijnen en handreikingen die bij de start van SKILZ zijn vastgesteld, is de herziening van twee richtlijnen Infectiepreventie vanuit het Samenwerkingsverband Richtlijnen Infectiepreventie (SRI) voortvarend opgepakt. In 2023 worden de geautoriseerde richtlijnen en handreikingen gepubliceerd op het platform www.richtlijnenlangdurigezorg.nl. Dit platform is in 2022 door SKILZ ontwikkeld voor zorgprofessionals, cliënten en naasten.

2

Samen met de drie raden van SKILZ is de meerjarenagenda tot stand gekomen en deze wordt jaarlijks geactualiseerd. De thema's worden steeds vastgesteld door het bestuur van SKILZ. Voor de komende vier jaren zijn acht thema's vastgesteld. Tevens staan er nog zes herzieningen van richtlijnen infectiepreventie op de agenda en is er een richtlijn op verzoek van V&VN over obstipatie toegevoegd. De meerjarenagenda vormt de basis voor de aanvraag van de vervolgsubsidie bij het ministerie van VWS. SKILZ heeft deze aanvraag in eind 2022 ingediend bij het ministerie van VWS.

SKILZ wil hét instituut in de langdurige zorg zijn waar cliënten, naasten en zorgprofessionals terecht kunnen voor toegankelijke multidisciplinaire kwaliteitsinstrumenten. Het ministerie van VWS subsidieert SKILZ om dit mogelijk te maken en daarmee de kwaliteit van zorg in de langdurige zorg te verbeteren. We zijn trots op wat we het afgelopen jaar hebben bereikt en willen dat graag delen via dit jaarverslag 2022. Wij wensen iedereen veel leesplezier toe.

1. Organisatie SKILZ

1.1 Bestuur

Het bestuur van SKILZ wordt ondersteund door het bureau en bestaat uit vier leden. In 2022 hebben er bestuurswisselingen plaatsgevonden en zijn Rhona Hoven (Verenso), Bianca Buurman (V&VN) en Arjen Louisse (NVAVG) tot het bestuur toegetreden.

Met het bestuur en de vertegenwoordigers van de drie oprichtende beroepsverenigingen zijn werksessies georganiseerd om na te denken over de bestuurlijke inrichting en verbreding van de basis van SKILZ met enkele andere beroepsverenigingen. In 2023 worden hierover besluiten genomen.

Bianca Buurman, voorzitter V&VN en bestuurslid SKILZ: 'SKILZ slaat de brug tussen een vraagstuk uit de praktijk en de beste manier om hiermee om te gaan, door kwaliteitsinstrumenten te ontwikkelen die gebaseerd zijn op gedegen onderzoek en wetenschappelijke onderbouwing. De doorlooptijd van zo'n nieuw kwaliteitsinstrument vormt daarbij een grote uitdaging. De dagelijkse praktijk in de zorginstellingen in Nederland ontwikkelt zich vaak sneller dan een kwaliteitsinstrument kan bijhouden.'

Het bestuur van SKILZ voert regulier overleg met de directie Langdurige zorg van VWS. Tevens wordt er op bureauniveau goed afgestemd. Tijdens de gesprekken komen de voortgang en de ontwikkelingen bij SKILZ ter sprake. SKILZ ervaart veel steun vanuit het ministerie van VWS.

Het bestuur heeft in 2022 zeven keer vergaderd. In de vergaderingen zijn het inhoudelijk en financieel jaarverslag vastgesteld. De begroting en subsidieaanvraag zijn goedgekeurd. Overige onderwerpen waren bijvoorbeeld de governance van SKILZ, de meerjarenagenda, het beleidsplan, disseminatie- en implementatiestrategie, platform www.richtlijnenlangdurigezorg.nl en participatie in Richtlijnen Netwerk Nederland.

1.2 Bureau

Het bureau van SKILZ is in 2022 uitgebreid en versterkt met de komst van een communicatieadviseur. In totaal zijn acht medewerkers in dienst en is er een flexibele schil met enkele zelfstandigen die niet in dienst zijn. Zij ondersteunen SKILZ op het terrein van financiën, officemanagement, methodologie en personeelszaken. Het professionaliseren van het bureau van SKILZ gaat door. Ter bevordering van de kwaliteit van de procesbegeleiders zijn trainingen gevolgd en interne workshops georganiseerd. De ontwikkeling van de kwaliteitsinstrumenten verloopt voortvarend en volgens een eenduidige werkwijze: de SKILZ-richtlijnmethode die is gebaseerd op de AQUA-leidraad. In 2022 zijn de richtlijnmethode en de SKILZ-thema's toegelicht in een artikel in het Tijdschrift van Artsen voor Verstandelijk Gehandicapten (TAVG, 2022, nummer 1).

1.3 Raden

SKILZ heeft drie raden waarin partijen uit de langdurige zorg zijn vertegenwoordigd. De Ervaringsraad bestaat uit vertegenwoordigers van cliëntenorganisaties. De Partnerraad bestaat uit vertegenwoordigers van de brancheorganisaties en enkele landelijke spelers zoals het Zorginstituut Nederland (ZiN) en de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ). De Adviesraad bestaat uit vertegenwoordigers van beroepsverenigingen, wetenschappelijke

gremia zoals de koepels van de academische werkplaatsen, en onderwijspartijen. Via de raden raadpleegt SKILZ het veld over lacunes in de langdurige zorg voor toekomstige thema's waarvoor SKILZ nieuwe richtlijnen of handreikingen kan ontwikkelen. Ook denken de raden mee over de disseminatie en implementatie van de kwaliteitsinstrumenten. Tevens is gesproken over de inrichting en de toekomstige agenda van de raden. In 2022 zijn alle raden twee keer bij elkaar gekomen.

1.4 Communicatie

Sinds april 2022 heeft SKILZ een communicatieadviseur in dienst. Deze houdt zich bezig met diverse onderwerpen voor het bevorderen van de naamsbekendheid en positionering van SKILZ. Dit heeft zich in 2022 onder meer vertaald in voorbereidende activiteiten voor een vernieuwde technische versie van de website, animatie en het SKILZ-congres, naast de doorlopende communicatie-activiteiten rond nieuwsbrieven en social media (LinkedIn). Daarnaast ondersteunt communicatie de disseminatie- en implementatiestrategie van SKILZ door onder meer ontwikkeling van aanvullende hulpmiddelen als samenvattingskaarten en webinars. Hiermee is in 2022 een start gemaakt.

Over 2022 is een groei zichtbaar in het aantal volgers van SKILZ op LinkedIn en via de nieuwsbrief.

2. SKILZ-beleid

2.1 Missie en visie

In 2022 heeft het bureau werksessies georganiseerd voor het aanscherpen van de missie en visie. Dit was nodig omdat bij de start van SKILZ de missie en visie onvoldoende waren uitgewerkt en deze niet goed weergaven waar SKILZ voor staat en wat zij doet.

Missie SKILZ

Samen met cliënten, naasten en zorgverleners werkt SKILZ aan de kwaliteit van de langdurige zorg door het ontwikkelen, beheren en herzien van multidisciplinaire kwaliteitsinstrumenten.

Visie van SKILZ

SKILZ draagt bij aan kwalitatief goede zorg door het maken van richtlijnen en handreikingen voor zorgverleners zodat zij hun cliënten zo goed mogelijk kunnen helpen. SKILZ wil hét instituut zijn voor de langdurige zorg waar cliënten, naasten en zorgverleners terecht kunnen voor toegankelijke, multidisciplinaire kwaliteitsinstrumenten.

Onder zorgverleners verstaan we behandelaren, zoals artsen, psychologen, orthopedagogen, verpleegkundig specialisten, verpleegkundigen en verzorgenden, begeleiders en andere zorgprofessionals.

2.2 Beleidsplan 2022-2023

SKILZ heeft in 2022 een beleidsplan voor twee jaar opgesteld. De belangrijkste doelstellingen zijn om de eerste kwaliteitsinstrumenten op te leveren inclusief ondersteunende producten. Hierbij zorgt SKILZ in samenwerking met haar stakeholders voor een goede disseminatie en levert een bijdrage aan de implementatie van de richtlijnen en handreikingen.

SKILZ beschrijft haar werkwijze in een eigen richtlijnmethode (gebaseerd op de AQUA-leidraad) voor het ontwikkelen van de kwaliteitsinstrumenten. De eigen richtlijnmethode is uitgewerkt in een stappenplan. SKILZ onderhoudt deze werkwijze op basis van eigen opgedane ervaring en inzichten opgedaan uit bijeenkomsten voor richtlijnontwikkelaars zoals het GENEVER-netwerk en Richtlijnen Netwerk Nederland (RNN).

In het beleidsplan staat ook dat SKILZ in 2023 aan de slag gaat met het opstellen van een plan voor het beheer en onderhoud van de ontwikkelde kwaliteitsinstrumenten, evenals een plan voor de herziening van deze instrumenten. In 2022 is een start gemaakt met het ophalen van inbreng voor dit plan.

Ingeborg van Dusseldorp, VDD&K: 'Als je literatuur zoekt voor richtlijnen ben je op zoek naar de beste evidence. Het is altijd lastig om er zeker van te zijn dat je deze hebt gevonden. In tegenstelling tot het literatuur zoeken voor systematische reviews, waarbij je volledig moet zijn en je geen literatuur mag missen, geldt voor richtlijnen, dat je voldoende onderbouwing vindt voor de te schrijven aanbevelingen en overwegingen en er zeker van bent dat je geen literatuur hebt gemist die de aanbeveling zou kunnen veranderen.'

2.3 Meerjarenagenda

In 2021 is SKILZ gestart met het ontwikkelen van een meerjarenagenda. Potentiële thema's voor de meerjarenagenda van SKILZ zijn aangedragen door de betrokken raden, adviseurs van de drie initiatiefnemers van SKILZ en het bestuur van SKILZ. In 2022 heeft het bestuur van SKILZ de meerjarenagenda vastgesteld en zijn er acht thema's naar voren gekomen, zoals signaleren van pijn bij mensen met een verstandelijke beperking, (medische) zorg voor volwassenen met het downsyndroom, zingevende dagbesteding en lichamelijk ongemak. Verder zijn er door de raden nog enkele nieuwe onderwerpen aangedragen. Deze zijn aan de hand van het proces meerjarenagenda onderzocht op aan- of afwezigheid van een kwaliteitsinstrument, geschiktheid van het thema en zijn er verhelderende vragen gesteld. Na afronding van deze fase zullen de overgebleven thema's in 2023 worden voorgelegd aan het bestuur.

2.4 Disseminatie- en implementatiestrategie

In 2022 heeft het bureau enkele werksessies georganiseerd voor de disseminatie- en implementatiestrategie van SKILZ. De drie raden en het bestuur hebben meegedacht over de diverse werkwijzen voor disseminatie en implementatie, de verantwoordelijkheden van SKILZ en haar stakeholders, en over aanvullende hulpmiddelen. SKILZ zal voor de disseminatie van de kennis uit de kwaliteitsinstrumenten samenwerken en afstemmen met de betreffende beroepsverenigingen, cliëntenvertegenwoordigers, brancheverenigingen, onderwijsorganisaties en andere stakeholders. SKILZ ziet voor zichzelf een ondersteunende rol bij de implementatie. De daadwerkelijke implementatie (adoptie, doorvoering en bestendiging) en het bieden van de hieraan verbonden kwaliteit, valt feitelijk onder de professionele verantwoordelijkheid van de zorgprofessionals en wordt door de beroepsverenigingen opgepakt. Beroepsverenigingen zullen dan ook bij het verschijnen van nieuwe richtlijnen of herzieningen in hun communicatie-uitingen en in het contact met de leden ingaan op de inhoud van de richtlijn en de rol en taken van hun leden. Zorgaanbieders vervullen een faciliterende, maar zeer belangrijke rol. Zij kunnen de nieuwe handreikingen en richtlijnen opnemen in het scholingsaanbod, roostertijd bieden voor het leren werken met de instrumenten, zorgdragen dat kwaliteitsmedewerkers met het aanbod aan de slag gaan en dergelijke. De cliëntenvertegenwoordigers kunnen ook een belangrijke rol vervullen in het informeren, zodat cliënten en mantelzorgers weten waar informatie over goede zorg te vinden is. SKILZ zal hierbij de nodige ondersteuning bieden in de vorm van een implementatieadvies en -producten, zoals webinars en stroomschema's.

2.4.1 Platform Richtlijnen Langdurige Zorg

Onderdeel van bovenstaande strategie is het toegankelijk maken van de kwaliteitsinstrumenten voor de gebruikers. In 2022 is SKILZ gestart met het ontwikkelen van een toegankelijk informatieplatform waarin de kwaliteitsinstrumenten worden opgenomen: www.richtlijnenlangdurigezorg.nl. Via dit platform beoogt SKILZ de bestaande inhoudelijke kennis uit de SKILZ-richtlijnen en -handreikingen samen te brengen met kennis uit richtlijnen en handreikingen van andere beroepsverenigingen en organisaties in de langdurige zorg. SKILZ streeft via dit platform naar een centrale vindplaats.

Via Akwa GGZ is SKILZ in contact gekomen met Freshheads voor het ontwikkelen van dit online informatieplatform. In overleg met Akwa GGZ is besloten een kopie af te nemen en

om te zetten naar een uitstraling die past bij SKILZ en waarbij rekening wordt gehouden met aanvullende wensen.

In de zomer van 2022 is door Freshheads samen met SKILZ gewerkt aan een mooi werkend platform. In het najaar hebben ook de eerste werkgroepleden kennis gemaakt met de werkomgeving in het platform. Zij kunnen zelf in het systeem teksten schrijven en aanpassen. Ook klankbordgroepleden en andere externe partijen kunnen via het platform de richtlijn of handreiking inzien en/of van commentaar voorzien. Alle procestappen, van ontwikkeling tot autorisatie, zullen via het platform lopen. In 2023 worden de eerste richtlijnen via het platform gepubliceerd.

Rhona Hoven, bestuurslid Verenso en bestuurslid SKILZ: 'Het binnen SKILZ bundelen van kennis, ervaringen delen en kijken of de afspraken in een kwaliteitsinstrument helder genoeg zijn, is een rol voor SKILZ. Ook het delen van kennis is een rol voor SKILZ, want kennis zit op diverse plekken en moet voor iedereen meer beschikbaar komen.'

2.5 Subsidie van het ministerie van VWS

SKILZ krijgt subsidie van het ministerie van VWS voor het ontwikkelen van zes kwaliteitsinstrumenten en het leveren van een bijdrage aan de herziening van de infectiepreventierichtlijnen. In 2023 loopt de subsidie af en in samenspraak met het ministerie is een nieuw subsidievoorstel voorbereid en ingediend voor de periode van april 2023 tot en met december 2026. De basis van het subsidievoorstel is:

- het ontwikkelen van nieuwe kwaliteitsinstrumenten op basis van de meerjarenagenda van SKILZ;
- het opstellen en uitvoeren van een plan voor beheer en herziening;
- het voortzetten van de herziening van de richtlijnen infectiepreventie; het leveren van een bijdrage aan disseminatie en implementatie van de richtlijnen en handreikingen.

SKILZ is het ministerie van VWS zeer erkentelijk voor haar steun.

2.6 Duurzaamheid

Duurzaamheid is een maatschappelijk thema dat van invloed is op de inhoud van richtlijnen en handreikingen. In Nederland is de zorgsector verantwoordelijk voor zo'n 7% CO₂-uitstoot. Ook is 4% van het afval en 13% van het grondstoffenverbruik afkomstig uit de zorg. Vanuit de Green Deal Duurzame Zorg ligt de focus op meer gezondheid voor cliënten en medewerkers, maar ook op het stimuleren van herbruikbare hulpmiddelen en het terugdringen van medicijnresten in afvalwater. Kortom, veel aanknopingspunten die relevant zijn bij de ontwikkeling van kwaliteitsinstrumenten. Op dit moment geeft SKILZ vorm aan duurzaamheid op basis van onderstaande punten:

- Vanuit de SRI-richtlijnen is duurzaamheid een richtinggevend thema bij het opstellen van de overwegingen en aanbevelingen.
- Bij de SKILZ-werkgroepen wordt het thema duurzaamheid, daar waar relevant, ook meegenomen bij de ontwikkeling van de kwaliteitsinstrumenten.
- SKILZ zelf werkt papierloos, beperkt de reisbewegingen door een dag per week fysiek kantoor te houden. Het bestuur en de raden vergaderen voornamelijk digitaal en komen een of twee keer per jaar fysiek bij elkaar.
- SKILZ is voornemens om duurzaamheid vanuit het perspectief van de kwaliteitsinstrumenten en vanuit het perspectief van bedrijfsvoering op de beleidsagenda van 2023 te plaatsen en verder uit te werken.

3. Kwaliteitsinstrumenten

Vanaf 2020 werkt SKILZ aan zes kwaliteitsinstrumenten gericht op wilsbekwaamheid, slaapproblemen, zelfmanagementondersteuning, slikproblemen, mondzorg en proactieve zorgplanning. Daarnaast werkt SKILZ sinds het voorjaar van 2021 aan de herziening van de infectiepreventierichtlijnen vanuit het Samenwerkingsverband Richtlijnen Infectiepreventie (SRI). SKILZ en het Kenniscentrum van de Federatie Medisch Specialisten (KFMS) gaan de richtlijn (medische) Zorg voor volwassenen met downsyndroom ontwikkelen. Ook is SKILZ gevraagd om een subsidievoorstel te schrijven over de richtlijn obstipatie in de wijkverpleging en langdurige zorg. In 2021 is SKILZ gevraagd in de toekomst het beheer van de richtlijn Probleemgedrag bij mensen met een verstandelijke beperking op zich te nemen. Zodra het Zorginstituut Nederland klaar is met haar proefimplementatietraject worden de uitkomsten meegenomen voor de revisie van dit instrument door SKILZ. Dit gaat mogelijk over 2 tot 3 jaar gebeuren.

3.1 Wilsbekwaamheid

In 2022 zijn de conceptteksten van de handreiking Wilsbekwaamheid geschreven. In 2021 is al een start gemaakt, maar de complexiteit van het thema maakte het beschrijven van dit onderwerp ingewikkeld, wat geleid heeft tot discussies binnen de werkgroep. De werkgroep heeft daarom nog flinke wijzigingen doorgevoerd in inhoud en indeling van de handreiking. Er is onder andere een inleidende module toegevoegd waarin de begrippen wilsbekwaamheid en beslisvaardigheid (en het onderscheid daartussen) zijn uitgelegd, evenals andere gerelateerde begrippen. Twee andere modules zijn juist samengevoegd. Dit heeft geleid tot de volgende modules:

1. Het begrip wilsbekwaamheid in de zorgpraktijk
2. Wanneer wilsbekwaamheid expliciet beoordelen
3. Het ondersteunen van beslisvaardigheid
4. Het beoordelen en vastleggen van de beslisvaardigheid.

Ook is voor een verbeterde titel gekozen: Beslisvaardigheid en wilsbekwaamheid: ondersteunen en beoordelen". Andere gemaakte aanpassingen hebben te maken met de methode die gebruikt wordt voor de expliciete wilsbekwaamheidsbeoordeling. Verder is onder andere meer informatie toegevoegd over de rol van de vertegenwoordiger bij het ondersteunen van beslisvaardigheid. Eind 2022 stond de inhoud en indeling van de handreiking grotendeels vast. Na nog meer schaven en afstemming tussen de modules, wordt de handreiking in het voorjaar van 2023 voor commentaar aangeboden.

José Laheij, KansPlus en lid van de werkgroep: 'Wilsbekwaamheid is een begrip dat bijna niet te definiëren is. Uit de gesprekken die we als werkgroep hierover hebben gevoerd, is dat ook zeker duidelijk geworden. Want wat iemand wel of niet kan beslissen is heel moeilijk te bepalen. Ik vergelijk het met een zoektocht. En in die zoektocht is het erg belangrijk dat de ervaring en kennis van cliënten en naasten meegenomen worden, naast de wetenschappelijke en professionele kennis.'

3.2 Slaapproblemen

Met de start van 2022 is ook het literatuuronderzoek voor de richtlijn Slaapproblemen gestart. Er is uitgebreid gezocht naar relevante literatuur over onder andere risicofactoren en oorzaken van slaapproblemen, methoden om slaapproblemen in kaart te brengen en (niet-) medicamenteuze behandelingen van slaapproblemen. De eerste resultaten zijn in juni besproken op een heidag waarbij alle werkgroepleden in Utrecht bijeenkwamen. Na de zomervakantie is de werkgroep enthousiast verdergegaan met het opstellen van de overwegingen en aanbevelingen van de richtlijn. Voorafgaand aan de bijeenkomsten is inbreng bij de werkgroepleden opgehaald, waarna de belangrijkste bespreekpunten tijdens bijeenkomsten zijn doorgenomen. De discussies die de werkgroep voeren geven inzicht in de complexiteit van het onderwerp slaapproblemen. Want: 'Wat is een slaapprobleem?', 'Wat is goede slaap?', en 'Wat is goede slaapzorg?'. Op deze vragen is geen eenduidig antwoord mogelijk, en dat vraagt om een nauwkeurige discussie en zorgvuldige uitwerking door de werkgroep. Met hun expertise wordt in 2023 verder gewerkt aan de conceptrichtlijn, die in het voorjaar van 2023 naar de commentaarfase gaat.

Annelies Smits, arts VG, slaapgeneeskundige en lid van de werkgroep: 'Slaap is een systeem dat zich continu aanpast aan de prikkels die je krijgt. Het is een dynamisch geheel. Door de complexiteit van slaap en omdat het bij elke cliënt anders is, is het in kaart brengen van een situatie lastig. En het bepalen van een aanpak ook. Zorgverleners geven regelmatig aan dat ze door de spreekwoordelijke bomen het bos vaak niet meer zien'.

3.3 Zelfmanagementondersteuning

Op basis van de knelpunten uit de praktijk is naar voren gekomen dat zorgverleners niet altijd bekend zijn met de meerwaarde die zelfmanagementondersteuning heeft voor de cliënt en de zorgverlener. Ook is het onduidelijk voor zorgverleners welke generieke elementen onder zelfmanagementondersteuning vallen en hoe deze te gebruiken in de praktijk. Met het oplossen van deze knelpunten wil de werkgroep een verandering van denken realiseren, waardoor zelfmanagementondersteuning niet iets is dat een zorgverlener tijdelijk of kortdurend biedt, maar continu gedurende het hele zorgproces. Tegen deze achtergrond is begin 2022 het literatuuronderzoek gestart voor de richtlijn Zelfmanagementondersteuning. De antwoorden op vijf uitgangsvragen werden gezocht in de wetenschappelijke literatuur. Het literatuuronderzoek werd uitgevoerd in samenwerking met een externe deskundige partij en is in de zomer van 2022 gefaseerd opgeleverd. Het literatuuronderzoek heeft langer geduurd dan verwacht, omdat in het begin goed gedefinieerd moest worden wat wel en wat niet onder langdurige zorg valt. Daarnaast bleek de uitwerking van kwalitatief literatuuronderzoek meer tijd in beslag te nemen dan van tevoren was ingeschat. Gelijktijdig met het literatuuronderzoek is de werkgroep begonnen met het schrijven van de algemene inleiding. In de zomer van 2022 is per module een online vragenlijst verstuurd naar de werkgroep om de overwegingen bij de resultaten op te halen. Tussen september en december 2022 is de werkgroep meerdere keren bij elkaar geweest om alle inhoudelijke modules te bespreken en hiervoor overwegingen en aanbevelingen op te stellen. Eind 2022 zijn alle conceptteksten voor de richtlijn geschreven.

3.4 Mondzorg

Voor het ophalen van knelpunten voor de richtlijn Mondzorg zijn in januari 2022 twee focusgroepen georganiseerd. Een focusgroep met zorgverleners (helpenden, verzorgenden, verpleegkundigen en begeleiders) en een focusgroep met cliëntenvertegenwoordigers, zoals ouders, partners en mantelzorgers. Deze waardevolle aanvullingen op de al verzamelde knelpunten hebben de werkgroep begin 2022 geholpen met het vaststellen van de inhoud en de ontwikkeling van de richtlijn. In het voorjaar van 2022 is gestart met het literatuuronderzoek. Hierbij is het antwoord op drie uitgangsvragen gezocht in de wetenschappelijke literatuur. Het literatuuronderzoek is in de zomer van 2022 opgeleverd. Tijdens het literatuuronderzoek is de werkgroep aan de slag gegaan met het beantwoorden van de uitgangsvragen die op basis van expert-opinion beantwoord worden. In de zomer van 2022 heeft de SKILZ-procesbegeleider meegelopen met één van de werkgroepleden om te ervaren hoe cliënten benaderd worden bij mondzorg. In het najaar van 2022 is de werkgroep meerdere keren bij elkaar geweest om alle inhoudelijke modules te bespreken en hiervoor overwegingen en aanbevelingen op te stellen. Ter voorbereiding op deze bijeenkomsten ontving de werkgroep een online vragenlijst om de overwegingen bij de resultaten van het literatuuronderzoek op te halen. Eind 2022 zijn alle conceptteksten voor de richtlijn geschreven.

Bernadette van Glansbeek-Schutijser, procesbegeleider Mondzorg tijdens het spreekuur van tandarts gehandicaptenzorg en lid van de werkgroep Ted Zuidgeest: 'De cliënten die op het spreekuur kwamen, hebben een verstandelijke beperking en daarnaast een visuele en of auditieve beperking. Een rustige, empathische benadering met veel geduld blijkt daarbij van belang. Ted gebruikt een vaste volgorde bij een controle; bekijken van de tanden, indien nodig tandsteen verwijderen, tandenpoetsen en fluoride aanbrengen. Daarbij laat hij cliënten de instrumenten voelen (Tell-show-feel-do methode) en telt hij bij elke handeling van de tanden hardop en haalt na het aangekondigd aantal tellen zijn instrumenten uit de mond. Zo weten de cliënten hoe lang ze bepaalde houdingen vol moeten houden.'

3.5 Slikproblemen

In februari 2022 is de enthousiaste werkgroep voor het eerst bijeengekomen voor het thema Slikproblemen. Er is uitvoerig gesproken over de belangrijkste knelpunten en welke uitgangsvragen de praktijk het meest zouden helpen. De brainstormsessies hierover hebben geleid tot zeven thema's die een breed scala aan knelpunten behandelen. Specifiek voor behandelaars (met name logopedisten) wordt bijvoorbeeld een module over diagnostiek ontwikkeld, omdat dit juist bij cliënten in de langdurige zorg vaak een uitdaging is. Maar ook ethische kwesties worden besproken in het hoofdstuk 'Omgaan met wensen en voorkeuren van cliënten'. Na het verwerken van de feedback van de klankbordgroep op het raamwerk is de werkgroep gestart met het beantwoorden van de uitgangsvragen. In 2022 heeft de werkgroep gewerkt aan het beantwoorden van zowel evidence based als best practice uitgangsvragen. In het najaar van 2022 is gestart met het literatuuronderzoek naar vijf uitgangsvragen. De resultaten zijn gefaseerd opgeleverd, waarna de werkgroep overwegingen heeft opgesteld. De best practice uitgangsvragen zijn zo veel mogelijk beantwoord met de expertise uit de werkgroep door eerst input bij alle werkgroepleden op te halen met behulp van een vragenlijst en vervolgens de overwegingen te bediscussiëren in een bijeenkomst. De werkgroep heeft onder andere gewerkt aan een handzaam stappenplan om zorgverleners bij lastige keuzes rond enerzijds veiligheid en anderzijds kwaliteit van

leven te ondersteunen. Hierbij is de samenwerking met de SKILZ-handreiking Wilsbekwaamheid gezocht. Voor één best practice uitgangsvraag rond het ondersteunen van naasten worden plannen gemaakt voor kwalitatief onderzoek bij naasten van cliënten met slikproblemen. Tijdens vijf bijeenkomsten in 2022 heeft de werkgroep grote vorderingen gemaakt en de verwachting is dat de conceptrichtlijn in het voorjaar van 2023 de commentaarfase in gaat.

Arjen Louisse, arts VG en voorzitter van de werkgroep Slikproblemen: 'Er zijn in de langdurige zorg veel mensen die kampen met zogenaamde 'stille' slikproblemen. Zeker mensen die zichzelf moeilijk kunnen uiten zoals ouderen die kampen met dementie of mensen met een verstandelijke beperking, kunnen veel last hebben van niet opgemerkte slikproblemen. Dat uit zich bijvoorbeeld in opeenvolgende luchtweginfecties, doordat er steeds voedselresten in de luchtwegen terechtkomen. Dan was de reactie vaak om de maaltijden aan te passen, bijvoorbeeld door de consistentie dikker of juist dunner te maken. Maar er werd nooit goed onderzocht wat nu precies de oorzaak was.'

3.6 Proactieve zorgplanning in de langdurige zorg

In 2022 is de werkgroep voortvarend aan de slag gegaan met de ontwikkeling van de handreiking Proactieve zorgplanning in de langdurige zorg. Gedurende dit traject is er periodiek overleg en afstemming geweest met het Integraal Kankercentrum Nederland (IKNL) en de Nederlandse Internisten Vereniging (NIV). Beide verenigingen ontwikkelen namelijk in dezelfde periode een richtlijn op gebied van proactieve zorgplanning. Nadat in het voorjaar van 2022 de resultaten van de knelpuntenanalyse zijn besproken in de werkgroep is het raamwerk vastgesteld. Op basis van de uitgangsvragen is vervolgens het literatuurprotocol opgesteld. In deze periode is ook een start gemaakt met het ophalen van overwegingen voor de modules waarvoor geen literatuuronderzoek gedaan is. De aanbevelingen voor deze uitgangsvragen zijn gebaseerd op de expertise en ervaring van de werkgroepleden. In de zomermaanden is het literatuuronderzoek uitgevoerd en is deze gefaseerd door de literatuuronderzoeker opgeleverd. Daardoor heeft de werkgroep tijdens deze maanden verder kunnen werken aan de overwegingen en aanbevelingen. In het najaar is de werkgroep een hele dag bijeengekomen om de hele handreiking door te nemen en de laatste aanpassingen aan te brengen. In november is de concepthandreiking voorgelegd aan de klankbordgroep. Haar adviezen zijn verwerkt in de handreiking en begin december is de handreiking bij alle relevante verenigingen en partijen uitgezet voor commentaar. De planning is dat de handreiking in het voorjaar van 2023 ter autorisatie wordt aangeboden.

Daisy Janssen, hoogleraar en specialist ouderengeneeskunde en tevens voorzitter werkgroep: 'In de ouderenzorg zijn we al best ver met het maken van afspraken over zorg en behandeling. Toch merk ik dat we vrij snel overgaan tot de concrete afspraken in plaats van eerst een stap terug te doen en op een rustig moment met elkaar te bespreken wat cliënt en naasten hopen van de toekomst en verwachten van de zorg. Een moment van bezinning dus. Het moment van opname is zo'n moment om met elkaar te bespreken wat de wensen en behoeften van een cliënt zijn. Zo'n gesprek moeten we vaker hebben!'

3.7 Richtlijnen Samenwerkingsverband Richtlijnen Infectiepreventie (SRI)

Na het opheffen van de Werkgroep Infectiepreventie (WIP) in 2017, is gewerkt aan een nieuwe organisatiestructuur voor het ontwikkelen, beheren en onderhouden van richtlijnen infectiepreventie in de medisch specialistische, langdurige en publieke gezondheidszorg. Het Samenwerkingsverband Richtlijnen Infectiepreventie (SRI) is ingericht vanuit de drie bovengenoemde domeinen en enkele belangrijke stakeholders (NFU, NVZ, Actiz, VGN en VHIG). Vanuit het samenwerkingsverband nemen FMS, RIVM en SKILZ de verantwoordelijkheid voor het herzien van richtlijnen Infectiepreventie. Samen vormen deze drie partijen het Coördinatie en Uitvoeringsorgaan van het SRI. SKILZ is de trekker bij de herziening van acht richtlijnen. SKILZ heeft in 2022 samen met het RIVM gewerkt aan de generieke richtlijnen Handhygiëne en persoonlijke hygiëne medewerker en Opvang en afvoer van urine en feces. Beide richtlijnen zullen in 2023 worden gepubliceerd.

In het najaar 2022 was SKILZ medeorganisator van het tweede SRI-congres, waarbij ruim 250 geïnteresseerden aanwezig waren. Tijdens de opening van het symposium gaven SRI-voorzitters Jaap van Dissel (RIVM) en Andreas Voss (arts-microbioloog) aan dat het bij infectiepreventie gaat over het veilig houden van de patiënt en het daarmee essentieel is voor de kwaliteit van zorg. Richtlijnen leveren daar een belangrijke bijdrage aan. Maar hoe zorg je dat kennis uit de infectiepreventierichtlijnen goed bekijft bij gebruikers? Tijdens het symposium werd hier op verschillende manieren op ingegaan.

Marieke van der Waal (directeur SKILZ) sprak met Jules Weijdema (Primio) en Menno Vergeer (Redgrasp) over de rol die microlearning hierbij kan spelen. Jules Weijdema vertelde hoe Primio steeds behapbare kleine stukjes informatie uit richtlijnen aanbiedt via een app. Weijdema: 'Dit biedt mogelijkheden om te leren op momenten dat het zorgverleners goed uitkomt en zo regelmatig kennis op een leuke manier op te frissen.' Ook de aanpak van Redgrasp is gebaseerd op de gedachte dat leren leuk moet zijn, dat kennis naar je toe moet komen en dat je mensen moet verleiden. Hiervoor is een kennisspel ontwikkeld met een 'vraag van de dag' die zorgverleners per e-mail ontvangen. Zij krijgen feedback over hun antwoord, toegang tot meer informatie en de mogelijkheid om in discussie te gaan met anderen over het onderwerp.'

3.7.1 SRI Handhygiëne & Persoonlijke hygiëne medewerker

In het voorjaar van 2022 is samen met informatiespecialisten gestart met het zoeken van wetenschappelijk bewijs voor de beantwoording van de uitgangsvragen. Samen met de werkgroepleden is de literatuur op titel en abstract gescreend aan de hand van de vastgestelde criteria. Hiermee is de werkgroep aan de slag gegaan om overwegingen en aanbevelingen op te stellen. De werkgroep is hiervoor uiteengegaan in verschillende subgroepen. In het najaar was de conceptrichtlijn klaar en is deze voorgelegd aan diverse experts om mee te lezen en inhoudelijk te adviseren. In december 2022 is de richtlijn de commentaarfase ingegaan. De verwachting is dat de richtlijn in het voorjaar van 2023 ter autorisatie wordt voorgelegd.

3.7.2 SRI Opvang en afvoer van urine en feces

In het voorjaar van 2022 is de werkgroep gestart met de herziening van de WIP-richtlijn Pospoelers en vermaalsystemen. Na het uitzetten van een vragenlijst onder zorgprofessionals in het werkveld om de ervaren knelpunten op te halen, bleek dat er veel samenhang is met het proces van het opvangen van urine en feces. De ontwikkeling van de richtlijn Urinelozing en stoelgang stond eerder gepland om aansluitend te starten, maar door deze uitkomsten is besloten de richtlijnen samen te voegen. Na akkoord vanuit het Coördinatie & Uitvoeringsorgaan van het SRI is het ontwikkeltraject verder opgepakt. Er is extra expertise aan de werkgroep toegevoegd op het gebied van het opvangen van urine en feces (onder andere een uroloog en een incontinentie verpleegkundige).

Ingrid Spijkerman, arts-microbioloog en voorzitter van de SRI-werkgroep Opvang en afvoer van urine en feces: 'Ik wil met deze richtlijn graag bereiken dat we instellingen en zorgprofessionals helpen een goede keuze te maken die bij hun situatie past. Daarom willen we een keuzehulp ontwikkelen die inzicht geeft in de voor- en nadelen van methodes en systemen van opvang en afvoer van urine en feces, maar ook welke risico's er zijn en hoe je die kunt verminderen. Het is belangrijk je te realiseren dat de risico's die je niet accepteert op een verpleegafdeling van een ziekenhuis wel acceptabel zijn in een woonzorgcentrum voor ouderen, waar echt wordt samen geleefd.'

3.7.3 SRI Huisdieren en planten

In het najaar van 2022 is gestart met het werven van leden voor de werkgroep SRI Huisdieren en planten. Tegelijkertijd is een vragenlijst uitgezet om knelpunten op te halen onder zorgprofessionals. De huidige WIP-richtlijn Huisdieren is hierbij als uitgangspunt genomen. Eind december waren de resultaten van de knelpuntenanalyse bekend. Op basis van de opgehaalde knelpunten is een aanvullende uitnodiging naar het RIVM gegaan voor een expert op het gebied van zoönose en voor een arts infectieziektebestrijding. In het voorjaar 2023 zal de werkgroep starten met het ontwikkelproces van deze richtlijn.

3.7.4 SRI Persoonlijke hygiëne cliënt en bezoeker

In het najaar van 2022 is gestart met het werven van leden voor de werkgroep SRI Persoonlijke hygiëne cliënt en bezoeker. Oorspronkelijk is nog gedacht om het onderwerp Persoonlijke hygiëne cliënt en bezoeker een module te laten zijn van de SRI-richtlijn Handhygiëne & Persoonlijke hygiëne. Maar omdat deze laatste gericht is op de medewerker en de nieuw te ontwikkelen richtlijn op de cliënt en bezoeker, is gekozen om de richtlijnen gescheiden te houden. Naast de uitnodiging voor deelname aan de werkgroep Persoonlijke hygiëne cliënt en bezoeker, is ook een vragenlijst voor het ophalen van knelpunten voor dit thema uitgezet in het werkveld. Eind december zijn de opgehaalde knelpunten geanalyseerd. In 2023 wordt, nadat de werkgroep is samengesteld, gestart met het ontwikkelproces van deze richtlijn.

3.7.5 SRI Basishygiëne bij lichaamsverzorging

In het najaar van 2022 is gestart met het werven van leden voor de werkgroep SRI Basishygiëne bij lichaamsverzorging; een specifieke richtlijn voor de langdurige zorg. Ook is in deze periode gestart met het ophalen van knelpunten voor dit thema. De vragenlijst is gebaseerd op de huidige WIP-richtlijn Lichaamsverzorging van de cliënt. Eind december zijn de resultaten verwerkt in een rapportage. De werkgroep zal, zodra deze is samengesteld,

starten en een analyse uitvoeren, waarna vervolgens de uitgangsvragen worden geformuleerd. De verwachting is dat dit in het voorjaar van 2023 plaatsvindt.

3.8 (medische) zorg voor volwassenen met het syndroom van Down

Eind 2022 is samen met het Kennisinstituut van de Federatie Medisch Specialisten een start gemaakt met de richtlijn voor de (medische) zorg voor volwassenen met het downsyndroom. De ontwikkeling van deze richtlijn is in 2018 door een andere partij gestart. Echter door omstandigheden heeft de ontwikkeling stilgelegen. De gezamenlijke procesbegeleiding vanuit SKILZ en het Kennisinstituut sluit goed aan bij het complexe karakter van de problematiek die gerelateerd is aan downsyndroom, waarbij vaak zowel medisch specialistische als langdurige zorg nodig is. Eind 2022 is een kernteam samengesteld dat bestaat uit vier artsen VG en een vertegenwoordiger van de Stichting Downsyndroom (ouder-/patiëntenorganisatie). Zij bepalen in het voorjaar van 2023 de thema's die in de richtlijn worden behandeld. Vervolgens wordt het kernteam aangevuld met experts op die thema's.

14

3.9 Obstipatie

In het najaar van 2022 heeft SKILZ een subsidieaanvraag geschreven voor het programma Ontwikkeling Kwaliteitsstandaarden Wijkverpleging om in samenwerking met V&VN de richtlijn Obstipatie te ontwikkelen. Door deze samenwerking wordt een brede richtlijn voor de langdurige zorg en thuiszorg ontwikkeld. De subsidieaanvraag is eind 2022 goedgekeurd. In het najaar is gestart met het werven van leden voor de werkgroep. Ook is eind 2022 een aanvullende knelpuntenanalyse uitgevoerd onder begeleiders in de verstandelijk gehandicaptenzorg. Zij bleken niet meegenomen in de NIVEL-analyse die in 2020 is uitgevoerd en die ten grondslag lag voor het te subsidiëren thema. In januari 2023 wordt de knelpuntenanalyse afgerond en start de ontwikkeling van de richtlijn met de eerste werkgroepbijeenkomst.

Tot slot

SKILZ ontvangt van het ministerie van VWS een subsidie voor de ontwikkeling van zes kwaliteitsinstrumenten en de herziening van enkele richtlijnen infectiepreventie. In 2022 is een nieuw subsidievoorstel voor een vervolgtraject ingediend, waardoor SKILZ nieuwe richtlijnen en handreikingen en bijbehorende hulpmiddelen zoals samenvattingskaarten, stroomschema's en cliëntkaarten kan ontwikkelen. Zo blijft de opgebouwde kennis en ervaring benut en kunnen nieuwe multidisciplinaire kwaliteitsinstrumenten voor de langdurige zorg worden ontwikkeld. We zijn het ministerie van VWS zeer erkentelijk voor de huidige subsidie, maar ook voor de mogelijkheid een nieuwe subsidieaanvraag in te dienen.

15

Ook de drie initiatiefnemers van SKILZ, de beroepsverenigingen Verenso, NVAVG en V&VN, zijn we zeer erkentelijk voor hun steun en voor hun bestuurlijke inzet zodat het werk van SKILZ ook in de toekomst kan blijven voortbestaan. De governance sessies hebben geleid tot meer begrip voor elkaars situatie en vertrouwen in de toekomst.

De raden hebben het afgelopen jaar wederom waardevolle input geleverd voor de meerjarenagenda, de toekomstige invulling van de raden en de disseminatie- en implementatiestrategie van SKILZ. Zonder hun enthousiasme en waardevolle inzet was het niet gelukt om tot een agenda te komen die de noden en wensen vanuit het veld weerspiegelen.

Het bureau heeft in 2022 de ingezette koers succesvol vervolgd. Alle instrumenten zijn nu in een afrondende fase, er is een richtlijnmethode ontwikkeld, beleidsplannen zijn opgesteld en er is een subsidieaanvraag ingediend. Het bureau bestaat nu uit een professioneel team met toenemende expertise.

In 2023 gaat SKILZ de eerste richtlijnen en handreikingen opleveren. Wij hopen dat deze hun weg vinden in de praktijk en een bijdrage leveren aan de hoge kwaliteit van de langdurige zorg.

Petrie Roodbol, voorzitter
Namens het bestuur van SKILZ

